

โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยใช้รูปแบบโคก หนอง นา โมเดล ในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑. หลักการและเหตุผล

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยใช้รูปแบบโคก หนอง นา โมเดล มาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ซึ่งเน้นการออกแบบผังแปลงตามหลักวิชาการและการจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว จึงจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรผู้นำการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับข้าราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ณ ศูนย์กิจกรรมธรรมชาติชุมชนต้นน้ำน่าน ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อเตรียมความพร้อมการขับเคลื่อนโครงการให้เห็นผลและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งสามารถนำไปขยายผลและประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแก่เกษตรกรในระดับพื้นที่ได้

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินในวงกว้างมาโดยตลอด และแม้ว่า ส.ป.ก. จะพยายามดำเนินการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรอย่างเต็มที่ แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไปได้ ประกอบกับสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปตามปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งไม่อาจควบคุมได้ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำในแปลงอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยเน้นการสร้างแหล่งน้ำสำหรับเก็บกักน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรตามแนวทางโคก หนอง นา โมเดล น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ส.ป.ก. จึงได้ร่วมบูรณาการกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติและคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และจัดทำ “โครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยใช้รูปแบบโคก หนอง นา โมเดล ในเขตปฏิรูปที่ดิน” ขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกร ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

- ๒) เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวของเกษตรกรในระดับพื้นที่
- ๓) เพื่อสร้างแปลงต้นแบบความสำเร็จในรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล
- ๓) เพื่อส่งเสริมการใช้พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๔) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนจรรยาบรรณธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๓. พื้นที่ดำเนินการ

ดำเนินการในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๑๘ จังหวัด รวม ๒๐ แปลง

ในปี ๒๕๕๙...

ในปี ๒๕๕๙ ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง อำเภอเชียงกลาง และอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน ๓ แปลง
ในปี ๒๕๖๐ ดำเนินการในพื้นที่ ๑๗ จังหวัดๆ ละ ๑ แปลง รวม ๑๗ แปลง โดยแยกเป็น

ภาคเหนือ	จำนวน ๕ แปลง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน ๕ แปลง
ภาคกลาง	จำนวน ๕ แปลง
ภาคใต้	จำนวน ๒ แปลง

๔. เป้าหมาย

เพื่อสร้างแปลงต้นแบบการทำเกษตรตามแนวทางโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒๐ แปลง ในพื้นที่ ๑๗ จังหวัด ครอบคลุมทุกภาพของประเทศ

๕. วิธีการและการดำเนินงาน

- ๑) อบรมเชิงปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด เพื่อปรับทัศนคติ จำนวน ๗๒ จังหวัดๆ ละ ๑ ราย รวม ๗๒ ราย
- ๒) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัดผู้ผ่านการอบรม ประชาสัมพันธ์โครงการพร้อมคัดเลือกเกษตรกรจังหวัดละ ๑ ราย รวม ๗๒ ราย เพื่อรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ๓) อบรมเชิงปฏิบัติการและคัดเลือกเกษตรกรผู้ผ่านการอบรมและสนใจทำการเกษตรตามแนวทางโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒๐ ราย (ปี ๒๕๕๙ จำนวน ๓ ราย และปี ๒๕๖๐ จำนวน ๑๗ ราย)
- ๔) สนับสนุนการเป็นเครือข่าย/ภาคีกับมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ
- ๕) สำรวจพื้นที่ ออกแบบผังแปลง และประเมินราคาการก่อสร้าง
- ๖) ปรับพื้นที่และสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- ๗) ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทุกไตรมาส

๖. แผนปฏิบัติการ

กิจกรรม	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐			
	ไตรมาส ๔	ไตรมาส ๑	ไตรมาส ๒	ไตรมาส ๓	ไตรมาส ๔
๑) อบรมเชิงปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด เพื่อปรับทัศนคติ จำนวน ๗๒ จังหวัดๆ ละ ๑ ราย	←→				
๒) เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัดผู้ผ่านการอบรม ประชาสัมพันธ์โครงการพร้อมคัดเลือกเกษตรกรจังหวัดละ ๑ ราย เพื่อรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	←→				
๓) อบรมเชิงปฏิบัติการและคัดเลือกเกษตรกรผู้ผ่านการอบรมและสนใจทำการเกษตรตามแนวทางโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒๐ ราย		←→			
๔) สนับสนุนการเป็นเครือข่าย/ภาคีกับมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ	←→	←→			
๕) สำรวจพื้นที่ ออกแบบผังแปลง และประเมินราคาการก่อสร้าง	←→	←→	←→		
๖) ปรับพื้นที่และสนับสนุนปัจจัยการผลิต		←→	←→	←→	
๗) ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	←→	←→	←→	←→	←→

/๗. ระยะเวลา...

๗. ระยะเวลาดำเนินการ

- ๗.๑ ระยะเวลาเริ่มต้น ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙
 ๗.๒ ระยะเวลาสิ้นสุด ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐
 รวมระยะเวลา ๑ ปี ๓ เดือน

๘. งบประมาณ

งบประมาณสำหรับใช้ในการดำเนินงาน รวมทั้งสิ้น ๓,๗๓๒,๐๐๐ บาท (สามล้านเจ็ดแสนสามหมื่นสองพันบาทถ้วน) รายละเอียดปรากฏตามตาราง

กิจกรรม	ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	หมายเหตุ
๑. อบรมเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จังหวัด	๖๔๐,๐๐๐	-	๘๐ ราย X ๘,๐๐๐.-
๒. เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์+คัดเลือกเกษตรกร	๒๑๖,๐๐๐	-	๗๒ จังหวัด X ๓,๐๐๐.-
๓. อบรมเชิงปฏิบัติการเกษตรกร+คัดเลือกเกษตรกร	-	๕๗๖,๐๐๐	๗๒ ราย X ๘,๐๐๐.-
๔. สนับสนุนการเป็นเครือข่าย/ภาคีมูลนิธิกิจกรรมฯ	-	-	-
๕. สำรอง + ออกแบบ + ประเมินราคา	๓๐,๐๐๐	๑๗๐,๐๐๐	๒๐ ราย X ๑๐,๐๐๐.-
๖. ปรับพื้นที่ + สนับสนุนปัจจัยการผลิต	-	๒,๐๐๐,๐๐๐	๒๐ ราย X ๑๐๐,๐๐๐.-
๗. ติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	-	๑๐๐,๐๐๐	๒๐ ราย X ๕,๐๐๐
รวม	๘๘๖,๐๐๐	๒,๘๔๖,๐๐๐	๓,๗๓๒,๐๐๐

๙. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

๙.๑ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- ๑) กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ (กปร.)
- ๒) สำนักพัฒนาพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน (สพป.)
- ๓) สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี (สพท.)
- ๔) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ศทส.)
- ๕) ส.ป.ก.จังหวัด

๑๐. การติดตามและประเมินผลโครงการ

๑๐.๑ การติดตามโครงการ: ติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่องทุกไตรมาส โดยประสานกับเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัดและติดตามผลในพื้นที่

๑๐.๒ การประเมินผลโครงการ:

- ๑) เชิงปริมาณ: ร้อยละ ๘๐ ของเกษตรกรผู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในแปลงของตนเองได้อย่างเหมาะสม และร้อยละ ๘๐ ของเกษตรกรผู้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแปลงต้นตัวอย่าง ทำการเกษตรในรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล จนเสร็จสิ้นโครงการ
- ๒) เชิงคุณภาพ: เกษตรกรผู้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นแปลงต้นตัวอย่างสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรในชุมชนได้ และเกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมขยายผลสามารถนำความรู้ไปปรับใช้จนเกิดประโยชน์กันตนเองและครอบครัว

๑๑. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

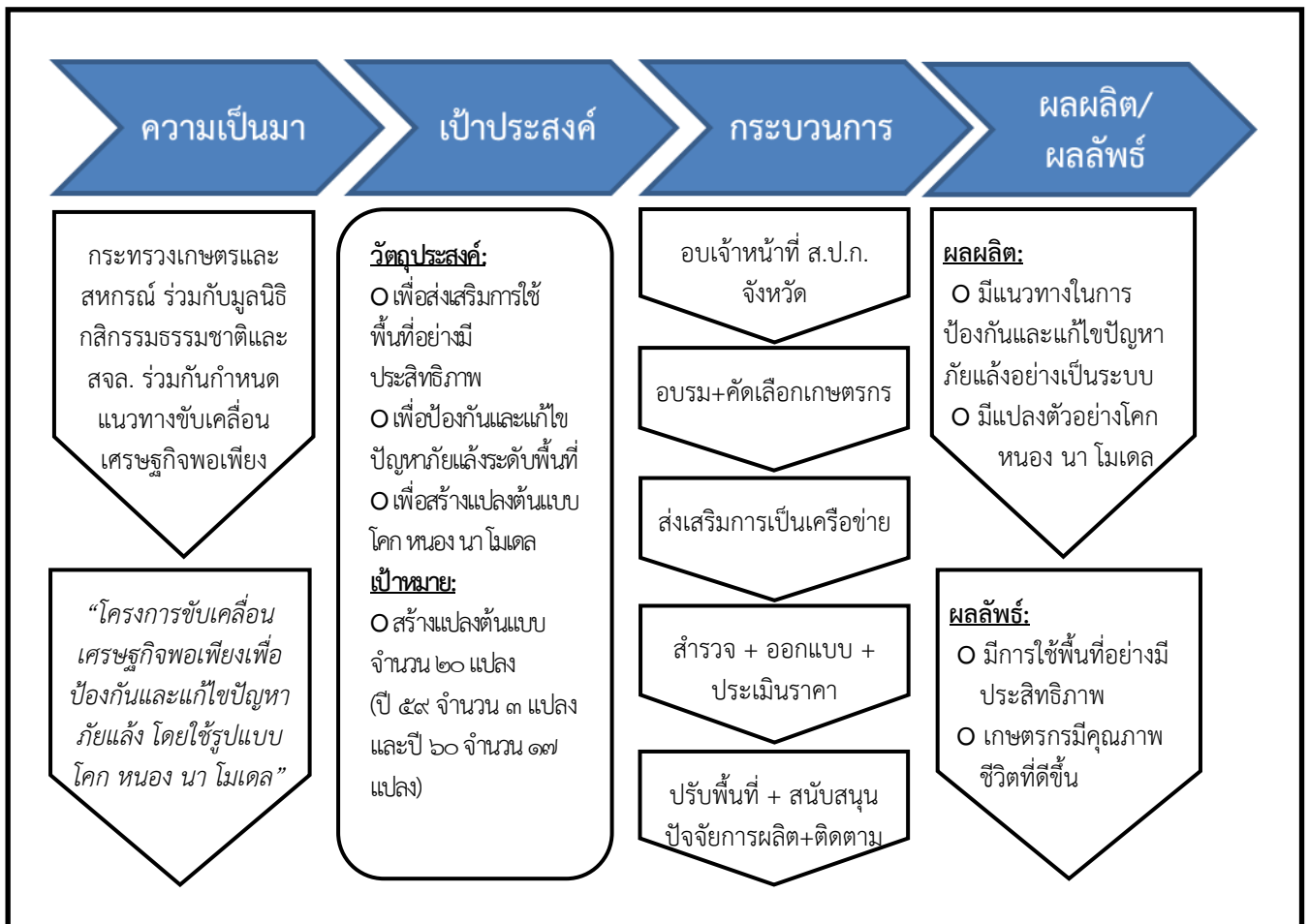
๑๑.๑ ผลผลิต:

- ๑) มีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอย่างเป็นระบบ
- ๒) มีแปลงตัวอย่างการทำเกษตรตามรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล จำนวน ๒๐ แปลง ครอบคลุมทุกภาคของประเทศ
- ๓) เกษตรกรแปลงตัวอย่างได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชนได้

๑๑.๒ ผลลัพธ์:

- ๑) มีการใช้พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๒) เกิดความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและเครือข่าย
- ๓) เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู

๑๒. Road Map

กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ (กปร.)

๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๙